

PLATÓ: PREGUNTES BÀSIQUES

Ramon ALCOBERRO

Comprendre Plató és, també, ser capaç de copsar el sentit de les qüestions que el motivaren a reflexionar. En triarem vuit a tall d'exemple:

1.- Com coneixem realment? Segons Plató, el coneixement autèntic no prové dels sentits corporals sinó de la capacitat intel·lectual (en vocabulari platònic: de l'ànima). A través dels sentits corporals només som capaços de copsar un món canviant i desordenat. L'autèntic coneixement prové de la ment, és a dir, de la nostra capacitat de comprendre les Idees.

2.- Podem estar segurs que una cosa que canvia constantment és sempre la mateixa? És la pregunta que també s'havien fet Heràclit i Parmènides. Per a Plató la resposta és que efectivament, una cosa és sempre igual a ella mateixa malgrat els canvis perquè participa d'un model o essència (la 'Idea' o 'Forma pura') que no canvia mai i que dóna sentit a tots elements materials que la copien o imiten.

3.- La veritat és relativa i, per tant, depèn del que cregui cadascú? El relativisme és la tesi central del moviment sofístic. Plató n'està radicalment en contra. La veritat, senzillament, no es pot trobar entre les coses materials, ni en les diverses opinions contradictòries. La veritat té un valor absolut i pertany al món de les Idees, més enllà de la sensibilitat, de manera que només s'hi arriba amb l'enteniment i amb el perfeccionament de l'ànima.

4.- Tots els humans són iguals? Plató no accepta ni la igualtat de dret, ni la igualtat de fet entre els humans. Tots els humans poden conèixer les Idees, però no tots les coneixen de la mateixa manera. Cadascú té un tipus, un caràcter, una manera de ser que li és pròpia i una manera de ser, (la que correspon als savis, magistrats i filòsofs reis) és més perfecta. En el seu vocabulari, les 'ànimes' són diferents i, per tant, els pertocquen també drets socials i funcions socials diferents. Plató arribarà a afirmar que en la societat hi ha homes d'or (els savis), homes d'argent (els guerrers) i homes de bronze (els obrers).

5.- Qui ha de prendre les decisions polítiques, tothom o només els més savis? A partir de la influència dels pitagòrics i de la crisi mateixa de la democràcia atenesa, Plató està convençut que si les decisions es prenen entre tots la societat es torna ingovernable. Només quan el saber i el poder van plegats, la ciutat és justa i és feliç. Les decisions les han de prendre els savis, els homes que tenen una ànima més perfeccionada i han dedicat la seva vida al coneixement. Aquests són els autèntics 'homes d'or', els magistrats, al capdamunt dels quals se situa el filòsof-rei.

6.- Què fa que un acte sigui just? És la qüestió que ja discutiren els sofistes i Sòcrates. La justícia és el gran problema de qualsevol polis. Un acte pot ser just perquè ho decideix el consens dels ciutadans (com defensaven els sofistes) o perquè és bo per ell mateix, com defensaven Sòcrates i Plató, per als quals la justícia no té res a veure ni amb la tasca d'un jutge, ni (menys encara) amb les opinions que pugui tenir la majoria de la gent. L'acte és just quan s'identifica amb la perfecció de la Idea a la qual aquest acte pertany. Segons Plató la idea més perfecta que pot contemplar la nostra ànima és la de 'Bé', que s'identifica en la vida política amb la Justícia. La justícia significa, doncs, la perfecció de la cosa mateixa i

un acte és quan implica l'harmonia, val a dir, la perfecció i l'equilibri. Per això mateix la justícia no pertany al nivell de les coses, sinó al de les idees.

7.- Existeix l'ànima? Què li esdevé quan morim? L'ànima ('psique') existeix realment: constitueix la part intel·lectual dels humans i, en conseqüència, és el més important. L'ànima regeix el cos, com el pilot governa la nau o com el cavaller governa el cavall. L'ànima està en el cos però no és del cos: viu en el cos com un presoner a la presó. Quan morim torna al món de les Idees i allí és jutjada, de manera que si es va captar moralment viurà feliç eternament i si no ho ha fet es reencarnarà.

8.- L'art pot ser perillós? Efectivament, la bellesa sensible (el cos) ens pot apartar del que és realment valuós: la cura de l'ànima i el coneixement de les Idees. Plató creu que tots els artistes són uns mentiders perquè busquen la bellesa en el sensible i ens aparten de l'intel·ligible. En conseqüència propugna l'expulsió dels artistes de la ciutat ideal.